

THESES XX.

Mysterium SS. Trinitatis quod est supra rationem,
non tamen potest convinci esse contra rationem.

* Mysterium SS. Trinitatis, licet sit *supra rationem* et vim intelligendi humana; non tamen esse *contra rationem*, divina revelatione supposita utique evidens est. Adversus eos autem, qui revelationem negant, dupliciter ostendi potest, nullam esse evidenter repugnantiam contra rationem, 1^o videlicet *indirecte* ex eo ipso, quod intima ratio divinae essentiae et divinas personae (ut in se est) superat vim nostram intelligendi; 2^o *directe* ostendendo, nullam esse veritatem evidenter, quae intelligatur evidenter repugnans huius dogmati, quo sensu revelatum est et fide credendum proponitur.

Quando ostendendum est, non repugnare rationi doctrinam revelatam, quod unus Deus est Pater et Filius et Spiritus Sanctus, tres realiter inter se distincti, id intelligi potest tripliciter. Vel enim a) postulatur, ut ratione perspiciat et demonstrari queat ipsa rei veritas, naturam scilicet divinam ex ipsa infinita sua perfectione necessario subsistere in tribus distinctis personis, quemadmodum Güntheriani dixerunt, non repugnantiam esse congruentiam cum ratione; et ideo illam ostendi non posse, quin simul demonstretur haec altera, idque ita, ut perspiciat ipsa interna rei veritas (1). Hoc modo demonstrationem rationalem mysterii fieri non posse, hocque sensu veritatem esse supra rationem superiorius a nobis probatum est (th. XVII.). Vel b) postulatur demonstratio non repugnantiae ita, ut ratio *positive* perspiciat et evidenter intelligat internam rei possibilitatem. At unam simplicissimam indistinctam essentialiam simul posse esse tres relativos subsistentes realiter inter se distinctos, comparatione cum ideis et veritatis rationibus ex creaturis praecollectis demonstrari non potest; adeoque talis possilitas solum intelligi, posset immediate cognoscendo essentialiam illam et illas hypostases in se ipsis, ut in se sunt. Tum vero non iam sola possilitas, sed ipsa

(1) Cf. Güntheri Propadeut. I. p. 347, sq.; Thomas a Serupulis p. 215, sq.; Lydia 1849, p. 292.

veritas et necessaria existentia intelligeretur. Itaque c) aliud est ex internis rationibus *positive* demonstrare non repugnantiam, et aliud quod *negativo* etiam ratione intelligimus, non posse demonstrari repugnantiam. Ad illud prius requireretur intrinsecus perspicisse veritatem, quod in mysteriis superrationalibus fieri nequit; ad alterum sufficit ostendisse rationes, quae tamquam demonstrantes repugnantiam opponuntur, vel non esse veritates evidentes, vel non evidenter repugnare vero sensu mysterii.

Hoc ultimum ostendi semper potest. Profecto enim veritati revelatae veritas rationalis obiective et in se repugnare nequit; secus idem simul esset verum et falsum. Unde impossibile est, ut ratio intelligat quidpiam tamquam veritatem evidentem et evidenter oppositam revelationi in suo genuino sensu intellectae; secus ratio intelligeret ut veritatem evidenter id, quod est falsum; adeoque ipsum lumen rationis factae ad veritatem, ex sua natura inclinaret, et proinde Deus ipse auctor rationis induceret ad indicandum verum, quod est falsum. Haec autem sunt evidenter contradictionia. Hoc igitur ipso quod fidei infallibili nobis certa est veritas mysterii, non minus certum est, id quod ei repugnare dicuntur, vel non esse veritatem, vel non vere repugnare, vel repugnare solum sensui dogmatis alieno, quo mysterium nec revelatum nec verum est. «Dona gratiarum hoc modo naturae adduntur, quod eam non tollunt sed magis perficiunt. Unde et lumen fidei quod nobis gratis infunditur, non destruit lumen naturalis cognitionis nobis naturaliter inditum. Quamvis autem naturale lumen mentis humanae sit insufficiens ad manifestationem eorum quae per fidem manifestantur, tamen impossibile est, quod ea quae per fidem nobis traduntur divinitus, sint contraria his quae per naturam nobis sunt indita; oportet enim alterum (alterum) esse falsum; et cum utrumque sit nobis a Deo, Deus esset nobis auctor falsitatis, quod est impossibile.... Sic autem sacra doctrina fundatur super lumen fidei, ita philosophia super lumen naturale rationis. Unde impossibile est, quod ea quae sunt philosophiae, sint contraria iis quae sunt fidei; sed deficiunt ab eis. Continent tamen quasdam

similitudines eorum et quaedam ad ea praecambula, sicut natura praecambula est ad gratiam. Si quid autem in dictis philosophorum incendiatur contrarium fidei, hoc non est philosophiae, sed magis philosophiae abusus ex defectu rationis. Et ideo possibile est ex principiis philosophiae huiusmodi errorum refellere, vel ostendendo omnino esse impossibile, vel non esse necessarium. Sicut enim ea quae fidei sunt, non possunt demonstrative probari, ita quaedam contraria his non possunt demonstrative ostendere esse falsa, sed potest ostendere non esse ea necessaria. Sic igitur in sacra doctrina philosophia possumus tripliciter uti: primo ad demonstrandum ea, quae sunt praecambula fidei... secundo ad notificandum per aliquas similitudines ea, quae sunt fidei... tertio ad resistendum his, quae contra fidem dicuntur, sive ostendendo esse falsa, sive ostendendo non esse necessaria.

S. Th. in Boet. Trin. Proem. q. 2. a. 3. cf. 1. q. 1. a. 8.
I. Iam ut ostendatur, rationes oppositas esse falsas aut non necessarias, per se et absolute loquendo non opus est singillatum comparare illas rationes cum dogmate revelato; sed sufficit generalis quedam comparatio divinae eminentiae et perfectionis infinitae cum imperfectione et limitatione nostri intellectus. Quae quidem generalis difficultatum solutio erit solum *indirecta*; nec tamen ideo per se minus valida. Ex hac enim ipsa generali comparatione evidens omnino est, multa esse posse in essentia infinita, quae lumine rationis finitae et intra certos limites veritatem restrictae, intelligi non possint. Multa ipso lumine rationis intelligimus in Deo, *quia sunt*; non tamen intelligimus, *quomodo* sint et *quomodo* sibi invicem non repugnant; puta quod essentia ipsa est una volitus incommutabilis et tamen libera in operationibus ad extra, et alia plura. Si ergo propter infinitatem essentiae huiusmodi praedicata non repugnant, quae in naturis finitis evidenter contradictionem involverent; sine absurditate asseri non potest, talem communicationem naturae infinitae, ut sint plures inter se distincti unius numero essentiae, evidenter repugnare, quia talis distinctio et unitas repugnaret in naturis et hypostasis finitis. Quamvis enim quis assereret, sibi ita perspectam esse intimam rationem

essentiae et hypostasis finitae, ut evidenter intelligeret metaphysicam repugnantiam unitatis naturae in distinctis personis, nemo sine ingenti arrogantia et ignorantia sibi vindicare potest tamē evidentem intellectionem essentiae et hypostasis divinae. Quia scilicet essentia divina eminet super totam rationem entis creati et finiti, nec eam ut in se est intelligimus, lumini rationis non potest esse evidens, utrum sit vel non sit alia formalis ratio infinitae illius spiritalis naturae et alia hypostaseos divinae ita, ut natura manens una exigat sui communicationem per internos actus vitales, atque ideo sub formali ratione naturae quidem sit unitas, sub formali autem ratione hypostaseos sit pluralitas.

Hoc sensu intelligi potest, quod ait Suarez l. I. c. 12. n. 20: « illud principium, quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, licet in rebus finitis sit universaliter verum, in re autem infinita demonstrari non potest per rationem naturalem; et ideo eo modo, quo est evidens, non est contrarium huic mysterio ». Videlicet in rebus finitis numquam sunt duo sub aliqua ratione realiter inter se distincti, et sub alia ratione realiter ac *numero* unum, sed solummodo sunt unum specie. At veritas est revelata, essentiam infinitam ita identificari cum uno relativo, ut ex sua infinita eminentia et communicabilitate simul identificetur cum relativo altero, atque ideo sint duo realiter distincti sub ratione relativorum, et idem sint unum sub ratione absolutae essentiae (quod totum, ut patet, perinde etiam valet de persona tercia). In tali vero communicabilitate infinitae essentiae, cuius intimam rationem, ut in se est, non intelligimus, evidenter repugnantiam asserere est evidenter absurdum. « Si, quoniam hoc in aliis rebus non videt, nec in Deo intelligere valeat, sufferat paulisper aliquid, quod intellectus eius penetrare non possit, esse in Deo » s. Anselm. de fide Trin. c. 7. Ceterum illud principium, « quae sunt eadem uni tertio etc. », habet metaphysicam veritatem, adeoque in quovis ordine valet de infinitis non minus quam de finitis, dummodo in vero suo sensu intelligatur, de quo mox dicemus.

Haec quodammodo indirecta solutio difficultatum, quibus adversarii fidei velint demonstrare contradictionem, non est appellatio ad superrationalitatem mysterii, ut declinetur demonstrationes evidentis contradictionis, quemadmodum Baylius subdolis sed satis claris verbis in suo Dictionario (1), et post istum alii increduli dixerunt; sed est ex ipsis rerum naturis deducta ostensio impossibilitatis evidenter contradictionem demonstrandi inter Trinitatem hypostaseon relativarum et unitatem essentiae seu perfectio-
nis absolutae, quando et hypostaseos et essentiae divinae propria interna ratio supremet intelligentiam nostram, nee ut in se est, a nobis intelligi potest. Si enim evidens esset contradictione inter Trinitatem hypostaseon et unitatem essentiae, ut a te hypostases atque essentia concipiuntur, hoc ipso non erit nec potest esse evidens, illum tuum conceptum esse genuinum et in revelatione propositum; imo Christianis sin minus immediate, certe mediate ex veritate revelata erit evidens, talen conceptum tuum vel unum vel alterum vel utrumque esse alienum a revelatione et esse falsum. Vici-
sim si conceptus est genuinus ut in revelatione continetur, saltem mediate ex fide infallibili evidens est, probationem qua praetenderetur ostensio contradictionis, necessario esse fal-
lacie, et ideo posse etiam lumine rationis ostendi vel falsam vel non evidenter, hoque ipso prorsus inanem ad scopum ad quem inducitur. « Cum fides infallibili veritati immitatur, impossibile autem sit de vero demonstrari contrarium, manifestum est probationes quae contra inducuntur, non esse demonstrationes sed solubilia argumenta. » S. Th. I. q. 1. a. 8.

Indirectae huiusmodi solutiones satis quidem ostendunt, obiectiones non esse validas, non autem ostendunt ex ratione intestina, cur validae non sint. Occurrunt autem illae frequenter apud Patres, quia sunt aptissimae tum in se tum ad praeparandos animos pro solutionibus directis, et quia his posterioribus capiendis plerique non sunt idonei. « Ali-
quando afferimus eis rationem, non quam petunt cum de

(1) T. III. sub v. Pyrrhonisme, et T. IV. Eclairissement sur le Pyrrhonisme. Vide de hac re Leibnitium in Dissertatione de conformitate fidei cum ratione (Opp. T. I.) n. 39. sqq.; n. 72. sqq.

Deo quaerunt, quia nec ipsi eam valent sumere, nec nos for-
tas vel apprehendere vel proferre; sed qua demonstretur
eis, quam sint inhabiles minimeque idonei percipiendo, quod
exigunt. » s. Aug. Trin. I. n. 3.

II. Attamen in theologia, ubi fides quaerit intellectum, conandum est, quod ibidem prosequitur Augustinus, « ut quantum possueris, reddamus rationem, quod Trinitas sit unus et solus verus Deus ». Haec autem ipsa ratio reddit, ut Augustinus loquitur, distinctione nimirum conceptus licet solum analogus SS. Trinitatis ex revelatione deductus sup-
peditat solutionem directam omnium difficultatum, quibus vellet adversarii demonstrare contradictionem in conceptu mysterii. Plenior itaque huismodi obiectionum solutio di-
recta inferius ex ipsa genuini conceptus explicacione sponte sua sequetur. Hic solum generalis aliqua consideratio suf-
ficiet.

1°. Non potest demonstrari evidens repugnantia, quod in Deo spiritu infinito per intellectuonem realiter procedat, seu aeternaliter vere producatur Verbum immanens. Huiusmodi enim repugnancia non est evidens ex ipsa natura intellectuonis universi spectatae, immo intellectuonem in actu sine verbo immanente difficilis concipiuntur quam intellectuonem cum verbo ut termino immanente. Non est evidens repugnantia ex intellectuone, quatenus est divina et infinita; inde enim solum evidens est, Verbum non posse esse acci-
dens; sed si quod est, necessario est substantiale, quia intellectio divina est substantia. Non denique est evidens illa repugnancia ratione unitatis non multiplicabilis divinas essentiae; inde enim solum est evidens, principium intellectuonis producens Verbum et Verbum ut huius intellectuonis immanentem terminum esse unam essentiam absolutam. Repugnat utique productio divinae essentiae; haec enim es-
set et multiplicatio essentiae et eius productio ex nihilo; at non potest ostendi evidens repugnancia, quod ex insita perfectione intellectus divini exigatur aeterna necessaria processio Verbi immanens, quod sub formali ratione Verbi quidem seu relativa distinguitur a principio producente itidem spectato sub formali producentis ac relativi,

sed ita ut formalis ratio deitatis ac essentiae absolutae sit una communis in generante suum Verbum et in Verbo sui genitoris.

Veritas itaque productionis Verbi divini est quidem *supra rationem*, quia ratione non potest intelligi ac demonstrari, in intellectu divino tamquam immanentem terminum esse et necessario esse Verbum productum (th. XVII.); sed non est doctrina *contra rationem*, quia nulla est nec esse potest notio rationis evidenter vera et evidenter repugnans huic doctrinae. Quando autem Spiritus Dei, qui scrutatur profunda Dei, revelavit nobis, et unigenitus qui est in sinn Patris, ipse enarravit hoc mysterium: « in principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum »; quando, inquam, constat revelatione divina de processione immanentis Verbi, ex hoc posito principio et ex hac « radice veritatis » (S. Th. I. q. 32. a. 1.), ut in superiori thesi dictum est, reliqua consecutaria intelligimus per « necessarias rationes »; videlicet Verbum genitum distinctum esse a generante, esse substantiale, ac proinde (secundum analogiam personae in creatis comparatae cum communi natura) esse subsistentem personam distinctam a Patre, distinctionem vero non esse secundum essentiam sed secundum formalem rationem relativa. Haec enim omnia (supposita reali processione Verbi) necessario connexa sunt cum infinite, unitate, simplicitate Dei, quae attributa etiam lumine rationis intelliguntur. Porro haec eadem valent de reali productione termini immanentis per actum voluntatis seu dilectionis ac proinde de persona tertia, cuius notio eodem modo ostenditur esse *supra rationem*, sed non *contra rationem*.

• 2°. Iam fiat iudicium de foeno Sociniano, quod Rationalistae nostra aetate iterum ruminare pergunt (Christianus Baur, Fridericus Strauss, Fridericus Schleiermacher aliquie apud Drem Ioan. Kuhn de Trinit. p. 522. seqq.). Unum, inquit, non est aequale tribus; evidenter intelligimus repugnare $1=3$. Evidens est axioma mathematicum: quae non distinguuntur ab uno tertio, non distinguuntur inter se; $A=B$; $B=C$; ergo $A=C$. Personae divinae iuxta dogma

christianum non distinguuntur ab essentia; ergo non distinguuntur inter se.

Respondemus: haec axiomata mathematica sunt evidencia, et eorum omnino necessaria veritas adeo non repugnat mysterio revelato Dei unius secundum naturam et trini secundum personas, ut nisi istorum axiomatum veritas absolute certa nobis constaret, nec ipsam revelationem mysterii intelligere, nec quid credendum sit, scire possemus. « Nisi enim rationales animas haberemus, nec credere possemus » (Aug.). Revelatio quippe ipsa supponit et nos supponimus in credendo revelationi evidenter verum, unum non esse tria; secus revelatio et fides Trinitatis proponens unam essentiam et tres personas, non redderet nos certos, utrum non sint tres essentiae et una persona. Generatim sicut de nulla veritate, ita nec de veritate revelata certi esse possemus, quia rationales animas non haberemus.

Pariter revelatio et fides Dei unius secundum naturam et trini secundum personas supponit evidenter verum axioma alterum: ubicumque duo dicuntur non distincta ab uno tertio, ibi sub has formali ratione, sub qua non sunt distincta ab illo dicto tertio, realiter nec esse duo nec tertium sed omnino unum indistinctum. Sine hoc evidenti principio non intelligeremus unam indistinctam divitatem, dum revelatur et creditur Pater Deus et Filius Deus et tamen unus Deus. Dum enim revelatur Pater Deus et Filius idem Deus, duo sub formali ratione deitatis dicuntur unus seu non distincta ab uno tertio (ut obicitur), scilicet a deitate; atque ideo ex evidenti illo principio intelligimus duos non distinguuntur inter se sed omnino esse unum deitatem, quamvis simul reverentur distincti inter se sub alia ratione formali (scilicet sub formali ratione relativorum, seu Patris et Filii): « Ego et Pater unus sumus; tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. » Veritas igitur evidens enuntiata in utroque illo principio mathematico nullatenus opponitur mysterio fidei catholicae, sed immo in eo supponitur; repugnat vero illa axiomata dumtaxat haeresi, qualis nec umquam exstitit nec mente concipi

potest, si diceretur, Deum unum esse tres Deos; et tres personas quae sub ratione deitatis unum sunt et indistinctum, nihilominus sub eadem ratione, deitate inquam, inter se realiter distingui (1).

Teneant ergo Rationalistae, qui in verba stultissima Socinianorum iurare pergunt, responsionem simplicissimam: unum sub ea ratione sub qua est unum, evidenter non est tria, et ideo una essentia divina, unus Deus non est tres essentiae et non tres Dii; et vicissim tres personae non sunt una persona, unus Pater non tres Patres, unus Filius non tres Filii etc. Pariter quae sunt sub aliqua ratione realiter unum, sub hac ratione evidenter non sunt multa, seu

(1) Concedimus plenissime Leibnitio, quod ait de illo principio metaphysico; sed non aequo conveniens in modo loquendi de SS. Trinitate. « Omnia opinor partium theologi, inquit, si discerseris a solis fanaticis, saltem convenient, nullum fidei articulum involvere posse contradictionem... Unde sequitur, nimiam esse facilitatem quorundam scriptorum concedentium, sanctam Trinitatem repugnare grandi isti principio, quo effort, quae sunt eadem uni tertio, eadem etiam esse inter se, h. e. si $A = B$ et $C = B$, necesse esse ut A et C sint quoque eadem inter se. Hoc namque principium immediate consequitur ex principio contradictionis, estque totius logicae basis ac fundamentum; id si esset, ratiocinandi cum certitudine via nulla superest (cf. si vacat Scholasticorum quorundam dubia circa hoc penes Ruiz Trin. disp. XV. sect. 4, et apud alios passim). Itaque cum dicatur, quod Pater sit Deus, quod Filius sit Deus, et quod Spiritus Sanctus sit Deus, et quod tamen unus tantum sit Deus, quamvis haec tres personae inter se diverse sint, indicandum est, hanc vocem Deus non eandem utrobius et in initio et in fine significacionem obtinere; et certe iam substantiam divinam iam unam Deitatis personam significat » Leibnit. Dissert. de Conformat. fidei cum rat. n. 22. T. I. p. 81; Remarques sur le livre d'un Antitrinitaire Anglais ibid. p. 24, 26. Nos vero cum s. Thomas distinguendo *significationem et suppositionem* nominis dicimus, vocem Deus utrobius omnino idem significare, divinam scilicet naturam substantiem; sed dum de una determinata persona praedicatur, adsignificare determinatum hunc modum subsistendi, seu supponere pro hac persona; dum absolute enuntiatur, supponere vel in confuso pro persona sine determinatione huminam aut illinam, vel pro tribus personis. Pater est divina natura subsistens sub formali hac ratione Patris, Filius est eadem divina natura subsistens sub hac formali ratione Filii etc, et ideo unus est Deus seu una natura divina subsistens, quamvis subsistat ut Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Vide supra th. IV. declarationem textus Io. I. 1.

ut verbis minus idoneis in obiectione dicitur: quae sunt sub aliqua ratione idem cum uno tertio, sub hac ratione sunt idem inter se. Propterea Pater, Filius, Spiritus Sanctus quia unum sunt sub ratione deitatis seu quatenus Deus, non sunt tres Dii sed unus Deus, seu quia sunt idem cum deitate et sunt una deitas, ideo sub ratione deitatis inter se non distinguuntur.

Mysterio fidei repugnans sententia esset longe alia, quae nullo modo est evidens, nec potest demonstrari vera, immo generatim enuntiata est evidenter falsa. Dici nempe debebet: quae sunt plura realiter inter se *distincta sub una ratione*, non possunt esse *unum sub alia ratione*; et quae sub aliqua ratione sunt unum (seu minus proprio loquendo, quae sub aliqua ratione sunt idem cum uno tertio), ea *sub omni ratione* sunt idem inter se, seu sub nulla ratione inter se distinguuntur. At quis non videt, ubi in uno sunt plures diversae rationes et functiones, absurdum esse dicere, id quod verificatur in eo secundum unam rationem, necessario etiam verum esse secundum aliam rationem diversam? In homine vita est rationalis et animalis et vegetativa; numquid ergo secundum eamdem rationem, secundum quam cibos digerit et vegetat, etiam cogitat et libera voluntate vult ac eligit? Ad rem de qua agimus s. Thomas ita respondet. « Argumentum illud tenet, quod quaecumque uni et eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem, in his *quae sunt idem re et ratione*, sicut tunica et indumentum, non autem in his *quae differunt ratione*... Licit paternitas sit idem secundum rem cum essentia divina et similiter filiatione, tamen *haec duo important oppositos respectus*; unde distinguuntur ab invicem » S. Th. I. q. 28. a. 3. ad 1. Videbile est non ideo distinguuntur inter se realiter, quia ab essentia distinguuntur secundum rationem; ita enim etiam attributa absoluta distinguuntur tum ab essentia tum inter se invicem solum ratione. Sed quod infinita divina natura habet rationes diversas absoluti et relativi, seu quod natura et hypostasis in Deo ratione et virtualiter distinguuntur, haec est conditio, *sine qua non posset esse distinctio realis hypostasium inter se*. Actu autem existentis huic di-

stinctionis ratio formalis est, quia hypostases divinae sunt relativae relationibus originis, et ideo sibi invicem opponuntur ut principium et realiter procedens a principio.

Formulae mathematicae hoc non pertinent; ibi enim termini non possunt esse sub una ratione idem cum tertio et sub alia ratione non idem inter se, quia quantitates abstractae unam tantum, non aliam et aliam habent rationem. In ordine physico et metaphysico substantiarum finitumarum est distinctio sub ratione hypostaseos (alius et aliis), et aliqua unitas sub ratione naturae (non aliud et aliud) licet solum unitas specifica. Petrus formaliter ut hic unus, est alius a Paulo; si formaliter spectetur natura quae definitione continetur, habet Petrus unitatem cum Paulo maiorem quam cum animali (in genere), et cum animali maiorem quam cum substantia in genere (e. g. cum saxo); maxima vero et numerica esset unitas secundum rationem hominis, si ut aliqui philosophi et etiam theologi catholici putarunt, humana ita seu formalis ratio naturae a parte rei realiter et numero una Petrum et Paulum constituerent hominem (vide supra Scholion ad th. IX.).

Iam vero si divinus intellectus realiter producit Verbum immanens, evidenter essentia seu natura una numero est producentis et Verbi (idemque valet de termino immanente volitionis seu dilectionis). Tum vero sub formali ratione producentis Verbum et Verbi producti sunt duo relativi realiter inter se distincti, sub formali autem ratione naturae seu deitatis est unum numero atque adeo unus Deus. Haec et unitas sub ratione absoluti et distincti sub alia ratione relativorum evidenter consequitur ex supposita productione Verbi. Ridicula ergo sophismata ex axiomate mathematice dimittenda sunt, si Rationalistae nolant evidenti rationi repugnare; sive reliquum eis erit, ut vires incredulitatis experiantur unice in demonstranda evidenti repugnantia, quod intellectus infinita producat Verbum ut immanentem terminum intellectionis. Conatus huiusmodi omnes necessario in irritum cadent, quia, ut diximus, nec ex intellectu per se, nec ex intellectu quatenus substantialis est et infinita, nec ex natura divina ullum suppedit

evidens principium evidenter repugnans huic revelatae veritati. Neque aliunde huiusmodi repugnantia deduci potest; quin immo tum lumine rationis ex ipsa infinitate divinae intellectionis est evidens tum fide revelata certissimum, nullum posse esse huiusmodi evidens principium repugnans.

3^o. Ex his iam etiam responsum est ad reliquias difficultates, quas iisdem Rationalistae, Schleiermacher, Strauss et reliqua huiusmodi negotia perambulantia in tenebris (vide Fol. trimest. Theolog. Tubing. 1843. fasc. 1.) repetunt ex antiquis haereticis, ad demonstrandam contradictionem in conceptu trium personarum, quae sint unus Deus. Aiunt scilicet: tres personae necessario essent tres essentiae, quia persona a substantia intellectiva singulari (a substantia prima) non distinguitur. Praeterea si personae realiter distinguuntur, necessario aliqua perfectio est in una quae non est in altera, et proinde etiam tres personae essent aliquid perfectius quam singulare. Postremo si una persona est principium alterius, haec altera pendet a prima, et hoc ipso est inferior et imperfectior.

In recoquendis huiusmodi difficultatibus, quae ab istis rabulis exhibentur velut nova lumina in ipsorum philosophia exorta, unum est clarissimum, quod vel insignis ignorantia propria vel praesumptio ignorantiae in lectoribus homines reddit stulta praefidentes. Sunt enim obiectiones inde a saeculo III ab antiquis haereticis fere iisdem verbis propositae, a ss. Patribus confutatae, ab omnibus theologis scholasticis contritae, quae nec ruinam haeresis Sabellianae, Arianae, Tritheitarum, Roscellini, Abaelardi, Gilberti Porretani, Abbatis Ioachim, Socinianorum impediunt, nec fidem universalem totius Ecclesiae in Deum unum et trinum aut theologican dogmatis illustrationem a doctoribus catholicis promotam vel minimum labefactare valuebunt; immo ad ampliore simul et subtiliorem explicationem catholicam externa erant occasio. « Ex haereticis asserta est catholica... cum praecepsi essent haeretici, quaestionibus agitaverunt Ecclesiam Dei; aperta sunt quae latebant, et intellecta est voluntas Dei... Numquid enim perfecte de

Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Ariani? „
Aug. in Ps. 54. n. 22.

a) Concedimus nos, etiam in creatis et finitis hypostasin connaturalem non realitate aliqua superaddita differre a singulari et integra substantia, sed dicimus distingui ratione cum fundamento in re; h. e. quod res eadem sub alia ratione est substantia singularis et integra (substantia prima), quatenus est haec talis *oīzīz* seu entitas, et sub alia ratione est hypostasis, quatenus est *tota in se* non autem sive ad modum partis est alterius sive natura communis pluribus. Propter hanc diversam rationem unius et eiusdem rei, natura creata quin desinat esse substantia singularis ac integra, potest non esse in se hypostasis, idque sola unione *ad modum* partis cum hypostasi superiori, cuius fiat natura propria, adeoque non detractione sed superadditione realitatis, quod de natura humana Dei hominis multis suo loco demonstratum est (in tractatu de Incarnatione th. XXXI.). Multo magis non modo concedimus sed fide tenemus, divinam essentiam seu substantiam ipsam realiter esse hypostasim: « summa quaedam res, quae realiter est Pater qui generat, Filius qui generatur, Spiritus Sanctus qui procedit. » At res eadem sub alia ratione est absolutum, et ita una numero non multiplicabilis essentia; et sub alia ratione est relativum, et ita tres sunt hypostases. Cum enim relatio sit unius ad alterum, quatenus unus procedit ab altero per actum immanentem, quo Verbum exprimitur ut immanens terminus intellectio substantialis, et Spiritus Sanctus procedit ut immanens terminus dilectionis substantialis, *sub hac formalis ratione* relativorum *ad incicem seu producentis et procedentis per modum intellectiois et dilectionis* sunt tres relativi inter se distincti, entitas vero absoluta seu divinitas trium est una numero.

Iam secundum analogiam ex creaturis derivatam, unum absolutum commune dicimus essentiam, naturam seu substantiam; tres distinctos unius intellectualis naturae dicimus personas (hypostases intellectuales). Nemo nostrum affirmit, hanc trium distinctionem sola ratione demonstrari;

sed immo sicut eam fide credimus, quia Deus ipse revelavit, ita etiam credimus, eam lumine rationis demonstrari non posse (th. XVII.). Sed si iam constat, per intellectioem et dilectionem realiter produci terminos immanentes Verbum et Spiritum Sanctum, reliqua de unitate et distinctione ex hoc ipso dogmate processionum & per necessarias rationes demonstrantur. Ergo iterum revocamus adversarios ad illud unum, ut evidenter demonstrent repugnantiam in eo, quod intellectus infinitus producat Verbum, et voluntas infinita producat amorem velut terminum immanentem; quam repugnantiam non solum negamus posse demonstrari, sed demonstramus, demonstrari non posse.

b) Qui immanentes relationes et relativa in Deo fingunt instar trium hominum velut absoluta et personas invicem separatas, quarum enique sua numerice distincta sit natura, ii utique evidentem reperient contradictionem in notione Dei unius et trini; sed tali conceptui non minus revelatio quam ipsa ratio repugnat. Atqui ab isto conceptu falsissimo progeditur obiectio secundo loco commemorata. Si enim una infinita essentia simul habet rationem absoluti et relativi, et si eadem essentia infinita identificatur cum tribus relativis, repugnat ut plus perfectionis intelligatur sub ratione sive unius sive plurium relativorum, quam sub ratione infinitae essentiae absolutae. De hac re satis diximus th. XV.

c) In eo etiam quod obiciunt de dependentia, ex qua sequatur inaequalitas personarum, supponit productio naturae, atque inde distinctio hocque ipso diversitas naturarum, et ex his ulterius productio per actionem, quae producens alteram naturam est verissima productio *ad extra*. Uno verbo supponit sententia Arianae de productione Filii, in qua same evidens est dependentia et in ea inclusa inaequalitas Filii. At doctrina revelata omnino est alia. Infinitus actus intellectiois divinae ex intima perfectione et exigentia sua naturae intelligendo se producit Verbum sui ut terminum immanentem intellectiois, ita ut in Verbo sit tota eadem numero perfectio absoluta communicata, quae est in producente. « Oportet igitur, quod

Deus in se ipso sit ut intellectus in intelligente; intellectum autem in intelligente est intentio intellecta (conceptus) et verbum. Est igitur in Deo intelligentie se ipsum Verbum Dei quasi Deus intellectus » S. Th. contr. gent. IV. c. 11. Ex eadem vero exigentia necessariae perfectionis, qua Deus est intelligendo exprimens Verbum, est etiam Verbum ut] Deus intellectus.

Si igitur dependentia dicitur *improprie*, quod unum non potest esse sine altero ex insita exigentia perfectionis, hoc sensu dependentia est mutua, quia intellectio paterna non potest esse sine immanente Verbo producto, et Verbum non potest esse sine intellectione producente. At haec non est *dependentia includens imperfectionem* et proprie dicta, sed est interne necessaria perfectio, ut unus Deus sit sicut necessario existens infinita intellectio sui exprimens Verbum, ita necessario existens Verbum infinitae intellectio[nis]; a principio Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ».

Dependentia *proprie* dicta est negatio necessarii *Esse* atque necessariae perfectionis, et affirmatio alicuius *Esse* et alicuius perfectionis per influxum alterius tamquam causae (in aliquo genere causalitatis materialis, formalis, finalis, efficientis). Haec dependentia est *indigentia* et negat *Esse* necessarium ac proinde negat *Esse* divinum (1).

(1) Hinc patet, quid sentiendum sit de ratione et praedicatione essentialium entis a se. Particula a se negat productionem ac producibilitatem a causa externa seu ab alio ente, et affirmit exigentiam ac necessitatem existentiae ex ipsa interna ratione essentiae; nihil autem per se negat aut affirmit productionem et processione immanente per necessariam communicationem unius necessariae essentiae. Porro *ens* de Deo simpliciter dictum intelligitur *absolutum Esse*, potest tamen cum addito etiam dici *ens relativum* et accipi *hypostaticum*, sive dicunt possunt tria entia *relativa*. Unde *ens a se* simpliciter dictum est praedicatum *absolutum* significans intrinsecus necessariam existentiam divinae essentiae, et sic ratione subjecti negat omnem productionem; essentia enim nec generat nec generatur nec procedit; non tamen negat communitatem huius essentiae et unius absoluti *Esse* in tribus relativis. Si dicuntur *ens relativum a se*, h. e. si praedicatur de hypostasi sub formali ratione hypostaseos, *ens a se* affirmat de singulis hypostasisibus internam necessitatem existendi, et negat productionem ab alio ente

Processio ergo Verbi necessaria ex necessaria perfectione divinae naturae non est *dependentia indigentiae et imperfectionis*; sed est insita *exigentia perfectionis* in spiritu infinito, ut unus idemque spiritus in una non multiplicabili attamen communicabili essentia sit et producens Verbum et Verbum. Quod totum, ut patet, aequa valet de processione amoris, seu de necessario immanente termino infinitae dilectionis Patris ac Filii. Haec necessaria processio secundum naturalem exigentiam perfectionis intelligenda est, quando Patres dicunt pendere Filium a Patre, Spiritum Sanctum a Patre et Filio. Vide Didac. Ruiz disp. X. sect. 1. 2. 3; Suarez l. II. c. 2.

CAPUT III.

DE MODO NOSTRO CONCIPIENDI MYSTERIUM SS. TRINITATIS
PER DISTINCTIONEM ABSOLUTI AC RELATIVI.

THEISIS XXI.

*De identitate reali et distinctione in SS. Trinitate
per distinctionem absoluti ac relativi.*

Una summa res quae Deus est, simul habet tum rationem *absoluti*, quod est una essentia divina, tum rationem *relativorum* ad invicem, qui realiter inter se distinguuntur; internae enim relationes divinae tum omnes tum singulæ ex doctrina fidei sunt realiter ipsa infinita essentia Dei. Nihilominus mysterii revelata veritas postulat, ut essentia et relatio divina, quemadmodum a nobis inadquate solum concipi possunt, ratione cum fundamento in re ac virtualiter distinctiones intelligantur.

Ad explicandum conceptum distinctarum personarum in una essentia primum fundamentum unde progredimur, nobis est definitio Concilii Later. IV. cap. *Damnamus*. « Una quae-dam summa res est, incomprehensibilis quidem et ineffabilis, quae veraciter est Pater et Filius et Spiritus Sanctus,

(diverso): « sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habero vitam in semetipso; » sed processionem immanentem et necessariam hypostaseon in una necessaria essentia non negat, nisi ratione subjecti in prima hypostasi, cuius proprietas est *ayvvnza*.